

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ
з дисципліни
“МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ”
(для спеціалістів, магістрів)**

МАУП

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2009

Підготовлено професором кафедри історії та теорії держави і права
М. І. Корнієнком
і старшим викладачем кафедри історії та теорії держави і права
І. В. Хортом

Затверджено на засіданні кафедри історії та теорії держави і права
(протокол № 7 від 04.02.08)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Корнієнко М. І., Хорт І. В. Методичні матеріали щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни “Муніципальне право України” (для спеціалістів, магістрів). — К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2009. — 24 с.

Методичні матеріали містять пояснювальну записку, методичні матеріали до окремих тем навчальної дисципліни, тестові завдання, питання для самоконтролю, а також список літератури.

- © Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2009
- © ДП «Видавничий дім «Персонал», 2009

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Здійснення конституційної реформи потребує не тільки суттєвих змін у взаємовідносинах між центральними ланками державної влади — Президентом, Верховною Радою та Кабінетом Міністрів України, а й комплексної реформи територіальної організації влади загалом, удосконалення системи місцевого самоврядування зокрема, подолання існуючих там концептуальних та організаційно-правових суперечностей, приведення цієї системи у відповідність до європейських стандартів. Цим передусім зумовлена актуальність і практична значущість навчальної дисципліни “Муніципальне право” — нової галузі національного права України, покликаної бути регулятором тих суспільних відносин, які виникають і розвиваються у процесі становлення та здійснення місцевого самоврядування в нашій державі.

Муніципальне право є комплексною галуззю національного права, що виникла з потреб практики (у зв'язку з визнанням та гарантуванням місцевого самоврядування в Україні) і розвивається на межі конституційного, адміністративного, цивільного, фінансового, земельного та інших галузей права. Ця обставина, а також невеликий обсяг цього навчального курсу, розрахованого на досвідчену студентську аудиторію (випускників), зумовлює і його характер як проблемного спецкурсу, мета якого — не тільки сформувані у майбутніх фахівців з права чітке уявлення про цю галузь права, її особливості, місце і роль у системі національного права, її зв'язок з іншими галузевими правовими дисциплінами, а й ознайомити з тими проблемами, що супроводжують процес становлення місцевого самоврядування, обговорити з ними шляхи подолання цих проблем, які пропонуються наукою і практикою муніципального будівництва.

Методичні рекомендації складені на основі навчальної програми “Муніципальне право” (К.: МАУП, 2003, Корнієнко М. І.).

МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДО ОКРЕМИХ ТЕМ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Загальна характеристика муніципального права як галузі, юридичної науки та навчальної дисципліни

Поняття, предмет та методи муніципального права. Муніципальне право — право місцевого самоврядування.

Система муніципального права, її елементна характеристика. Муніципально-правові норми, їх особливості. Муніципально-правові інститути.

Муніципально-правові відносини, особливості їх суб'єктного та предметного складу.

Джерела муніципального права. Статутне право.

Основні муніципальні концепції, їх вплив на становлення муніципального права та його предмета — місцевого самоврядування. Громадівська концепція. Державницька концепція. Концепція муніципального дуалізму. Інші муніципальні концепції.

Література [1; 2; 15–17; 19; 20; 24; 27]

У процесі самостійної роботи над програмним матеріалом, передбаченим цією темою, потрібно мати на увазі, що у вітчизняній навчальній літературі (рекомендованих підручниках, посібниках) висловлюються різні погляди на місце і роль муніципального права у системі національного права України. Це пов'язано з різними підходами до розуміння походження тих владних повноважень, процесом реалізації яких і є місцеве самоврядування як предмет муніципального права. Найбільш поширеними є громадівський і державницький підходи.

Прихильники громадівського підходу вважають, що коріння названих повноважень лежить у громаді — територіальній спільноті жителів села, селища, міста, в її природних правах, які держава лише визнає і гарантує, або ж у так званій муніципальній владі, яка є незалежною від державної публічної влади. З огляду на це норми муніципального права мають порівняно самостійний предмет свого впливу на суспільні відносини, а їх система утворює самостійну галузь права.

Прихильники державницького підходу розглядають місцеве самоврядування як процес реалізації децентралізованих державно-владних повноважень недержавними за своєю природою

суб'єктами — територіальними громадами і тими органами, які їх представляють, — органами місцевого самоврядування. З огляду на це норми муніципального права є залученими з інших галузей права: конституційного, адміністративного, цивільного та інших галузей і покликані бути регулятором суспільних відносин політичного, економічного, фінансового, господарського та іншого характеру у процесі здійснення місцевого самоврядування, а сама галузь муніципального права є комплексною галуззю права.

Суть концепції муніципального дуалізму полягає в тому, що її прихильники намагаються поєднати обидва підходи. Вони наголошують на тому, що органи місцевого самоврядування мають свою суверенну компетенцію, але тільки у сфері неполітичних відносин (господарських, наприклад). А в питаннях політичних органи місцевого самоврядування мають діяти як представники держави.

Ці та інші обставини зумовлюють характер муніципально-правових норм, які мають так званий полівалентний характер, а також методи їх впливу на суспільні відносини, суб'єктний і предметний склад цих відносин тощо.

У процесі самостійної підготовки бажано детально ознайомитися з основними муніципальними концепціями, зробити їх порівняльний аналіз, виявити їх вплив на діючу Конституцію та Закон України “Про місцеве самоврядування в Україні”, практику муніципального будівництва, підтвердити чи спростувати висловлену у рекомендованій літературі думку про те, що найбільш сучасним європейським підходом до розуміння місцевого самоврядування є державницький підхід.

Тема 2. Загальні засади місцевого самоврядування як інститут муніципального права

Поняття місцевого самоврядування. Місцеве самоврядування як гарантоване державою право і реальна здатність самостійно вирішувати питання суспільного характеру. Місцеве самоврядування і державне управління.

Конституційно-правові принципи місцевого самоврядування. Принцип правової самостійності. Принцип організаційної самостійності. Принцип матеріально-фінансової самостійності. Принцип територіальності. Принцип субсидіарності. Принцип державної підтримки та гарантії. Інші принципи місцевого самоврядування.

Література [1; 2; 16; 20; 21; 23; 27; 30]

У процесі самостійної роботи над програмним матеріалом, передбаченим цією темою, потрібно передусім зробити порівняльний аналіз тих визначень місцевого самоврядування, які передбачені Конституцією (ст. 140) і Законом України “Про місцеве самоврядування в Україні” (ст. 2), а також Європейської хартії місцевого самоврядування (ст. 3), спробувати виокремити в цих визначеннях спільне та особливості. При цьому бажано було б підтвердити або спростувати висловлену в рекомендованій літературі думку про те, що вказані правові акти по-різному підходять до визначення основного носія функцій і повноважень місцевого самоврядування (територіальна громада чи органи місцевого самоврядування), а також характеру тих питань, які є його предметом (питання місцевого значення чи значна частка державних справ).

Відомо, що тим спільним, що об’єднує вказані визначення, є визначення місцевого самоврядування як гарантованого державою права і реальної здатності діяти певним чином. Проте місцеве самоврядування, так само, як і державне управління, — це процес реалізації відповідних повноважень. Ось чому студенту бажано було б порівняти державне управління та місцеве самоврядування (самоуправління), спробувати показати відмінності, властиві лише для місцевого самоврядування.

Слід мати на увазі, що найбільш ґрунтовно це можна зробити у процесі дослідження основних принципів місцевого самоврядування, перерахованих як у вказаних вище Законі та Європейській хартії, так і тих, які подано у спеціальній літературі. Проте особливу увагу бажано приділити принципам правової, організаційної та матеріально-фінансової самостійності місцевого самоврядування. Адже ця тріада найбільш наочно визначає самоврядну природу місцевого самоврядування та його органів, їх певну автономію стосовно державних органів. Глибоке усвідомлення саме цих та інших принципів має також велике практичне значення для фахівця-юриста, майбутнього захисника прав місцевого самоврядування у судових та інших інстанціях.

Тема 3. Система місцевого самоврядування як інститут муніципального права

Поняття системи місцевого самоврядування. Особливості конституційної моделі системи місцевого самоврядування в Україні.

Територіальна громада — основа місцевого самоврядування. Сільський, селищний, міський голова — основна посадова особа територіальної громади.

Органи місцевого самоврядування, що представляють територіальну громаду села, селища, міста. Органи місцевого самоврядування, що представляють спільні інтереси територіальних громад районів, областей.

Органи самоорганізації населення.

Особливості системи місцевого самоврядування у містах з районним поділом, Києві та Севастополі.

Система місцевого самоврядування та урядова вертикаль. Проблеми удосконалення системи місцевого самоврядування у контексті конституційної реформи.

Література [1–4; 6; 16; 19; 25; 27; 29–32]

У процесі самостійної роботи над програмним матеріалом, передбаченим цією темою, потрібно передусім звернути особливу увагу на те, що місцеве самоврядування є не тільки гарантованим державою правом, реальною здатністю та багатогранною діяльністю, а й певною соціальною системою (самоорганізацією), тим організаційно-правовим механізмом, завдяки якому територіальні громади безпосередньо і через обрані ними органи здійснюють функції і повноваження місцевого самоврядування. Основні ланки цієї системи прямо врегульовані в Конституції (ст. 140, 141) та Законі України “Про місцеве самоврядування в Україні” (ст. 5). Студент повинен навчитися чітко орієнтуватися в системі місцевого самоврядування, а також знати її особливості та недоліки. Найбільш проблемними ланками цієї системи є районні та обласні ради, які не мають своїх власних виконавчих органів, а також територіальні громади районів у містах і районні в цих містах ради, статус яких поки що суперечливо визначений у Конституції України та зазначеному Законі.

Працюючи над рекомендованими першоджерелами, особливу увагу потрібно приділити тим із них, в яких висловлюються пропозиції, спрямовані на удосконалення конституційної системи місцевого самоврядування відповідно до європейських стандартів, відновлення дієвого самоврядування на всіх рівнях адміністративно-територіального поділу України.

Тема 4. Територіальна громада як інститут муніципального права

Поняття територіальної громади. Основні ознаки територіальної громади. Види територіальних громад. Особливості територіальної громади району у місті.

Основні функції та повноваження територіальної громади. Виключні повноваження територіальної громади.

Основні форми волевиявлення територіальної громади. Місцеві вибори. Місцевий референдум. Загальні збори. Місцева ініціатива. Громадські слухання. Дорадче опитування.

Статут територіальної громади. Інші акти статутного права.

Проблеми оптимізації територіальних громад. Порядок об'єднання територіальних громад. Принцип муніципального унітаризму. Принцип муніципального федералізму.

Проблеми удосконалення конституційно-правового статусу територіальних громад.

Література [1–4; 15–17; 19; 29; 31]

У процесі самостійної роботи над програмним матеріалом, передбаченим цією темою, слід передусім мати чітке уявлення про територіальну громаду, яка, відповідно до Закону України “Про місцеве самоврядування України”, визначається як первинний суб’єкт місцевого самоврядування, основний носій його функцій і повноважень (ст. 6). У цьому Законі зроблено також спробу дати визначення територіальної громади як жителів, об’єднаних постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійною територіальною одиницею, або добровільне об’єднання жителів кількох сіл, що мають єдиний адміністративний центр (ст. 1), тобто становлять єдину адміністративно-територіальну одиницю. Працюючи самостійно над рекомендованими першоджерелами, слід детально ознайомитися також з іншими громадоутворюючими ознаками: інтегративною, інтелектуальною, фіскальною тощо.

Відомо, що основними елементами статусу будь-якого соціально-політичного інституту є його функції, повноваження, структура та форми діяльності. У процесі самостійної роботи слід чітко усвідомити зміст основних функцій (розпорядчої, установчої, контрольної) та повноважень територіальної громади, а також легальних форм

прояву її активності, якими є місцеві вибори, місцевий референдум, радочі опитування та ін.

Варто наголосити на тому, що Європейська хартія місцевого самоврядування основним носієм його функцій і повноважень називає не територіальну громаду, а органи місцевого самоврядування — ради чи подібні до них органи, хоча і не виключає звернення до основних форм прояву активності самої територіальної громади, про які вже йшлося.

Таким шляхом, можливо, піде і вітчизняна практика у процесі конституційної реформи. Можливо, буде визнано як територіальну спільноту, що має прав на місцеве самоврядування, і жителів районів та областей, як це є, наприклад, у Франції та деяких інших країнах. Проте поки що територіальними громадами є тільки жителі сіл, селищ, міст. Вони рівні за своїми правами і нерівні за своїми можливостями при здійсненні місцевого самоврядування. Тому проблема оптимізації територіальних громад можлива лише шляхом їх добровільного об'єднання. З огляду на це студенту слід озброїти себе тим інструментарієм, який пропонується в науці для такого об'єднання, зокрема, володіти уявленням про так звані принципи муніципального унітаризму та муніципального федералізму.

Тема 5. Органи та посадові особи як інститут місцевого самоврядування

Ради — органи місцевого самоврядування. Місцеві та регіональні рівні рад, їх особливості.

Особливості функцій та повноважень сільської, селищної, міської ради.

Особливості функцій та повноважень районної у місті ради.

Особливості функцій та повноважень районної, обласної ради.

Структура місцевої ради. Особливості політико-правової природи мандату депутата місцевої ради. Постійні і тимчасові комісії місцевих рад, особливості їх правового статусу.

Сесійна та комісійна форми діяльності місцевих рад. Сесія — основна форма роботи ради як представницького органу, порядок її призначення та проведення. Акти місцевих рад.

Виконавчі органи сільських, селищних, міських, районних у містах рад. Виконавчі комітети, їх основні функції, повноваження, організація роботи. Відділи, управління та інші виконавчі органи рад

галузевої та функціональної компетенції. Правові акти виконавчих органів рад.

Особливості конституційно-правового статусу сільського, селищного, міського голови, інших посадових осіб місцевого самоврядування.

Проблеми вдосконалення системи та конституційно-правового статусу органів та посадових осіб органів місцевого самоврядування у контексті конституційної реформи.

Література [1–5; 16; 17; 25; 26]

У процесі самостійної роботи над програмним матеріалом, передбаченим цією темою, слід мати на увазі, що органи місцевого самоврядування типу рад — це європейський стандарт. Адже в ідеалі саме виборний колегіальний орган місцевого самоврядування може найповніше представити територіальну громаду, виразити та акумулювати інтереси різних верств її членів при вирішенні тих питань, які впливають з колективних потреб життєдіяльності цієї громади.

Що ж стосується особливостей правового статусу (функцій, повноважень, структури, форм діяльності) рад, їх окремих ланок, виконавчих органів рад, сільських, селищних, міських голів, інших посадових осіб, то особливу увагу слід приділити чинному Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні”, навчитися вільно орієнтуватися в ньому та застосовувати його положення на практиці.

Слід також мати на увазі, що однією з важливих складових конституційної реформи є реформа існуючої системи органів місцевого самоврядування, а тому цьому питанню потрібно приділити належну увагу, уважно стежити за тими подіями у житті нашої країни, які відбуватимуться у зв’язку з обговоренням і прийняттям нової редакції Конституції України.

Тема 6. Гарантії та відповідальність у системі місцевого самоврядування як інститут муніципального права

Поняття гарантії місцевого самоврядування та їх система. Обов’язковість виконання актів та законних вимог органів та посадових осіб місцевого самоврядування. Право місцевого самоврядуван-

ня, його органів та посадових осіб на звернення до суду для захисту своїх прав та інтересів.

Відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування перед територіальною громадою, державою, юридичними та фізичними особами. Дostroкове припинення повноваження ради. Дostroкове припинення повноважень сільського, селищного, міського голови, голови районної, обласної, районної у місті ради. Дostroкове припинення повноважень органів самоорганізації населення.

Література [1–4; 15; 16; 19; 25; 26; 29]

Слід сподіватися, що важливою гарантією нормального функціонування місцевого самоврядування та його органів стане нова редакція Конституції України, а також здійснені на її основі широкомасштабні муніципальна, адміністративно-територіальна, бюджетно-податкова реформи, про необхідність яких йдеться, наприклад, в Угоді про створення коаліції демократичних сил у Верховній Раді України VI скликання.

Враховуючи це і самостійно працюючи над цією темою, студент повинен звернути особливу увагу саме на гарантії правового характеру, зокрема, детально опанувати і в майбутньому правильно застосувати на практиці відповідні положення чинного Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні”. Ці питання нині набувають і певного політичного значення у зв’язку з політизацією органів місцевого самоврядування, загостренням у них політичного протистояння, що призводить до широкого застосування норм, в яких йдеться про правову відповідальність як органів, так і посадових осіб місцевого самоврядування.

Тема 7. Проблеми становлення регіонального самоврядування в Україні

Регіоналізація як демократична форма децентралізації в унітарній, демократичній, правовій державі. Регіоналізація та автономізація. Місцеве та регіональне самоврядування: загальне й особливе.

Європейська хартія регіонального самоврядування. Основні ознаки Автономної Республіки Крим як територіальної автономії, однієї з форм регіонального самоврядування.

Література [1; 2; 16; 19; 23; 27; 29; 30; 32; 33]

Слід мати на увазі, що країни Західної Європи йдуть шляхом широкої регіоналізації — надання своїм регіонам права на самоврядування, що Радою Європи вже підготовлено проект Європейської хартії регіонального самоврядування, до якої, варто сподіватися, приєднається й Україна. Але для такого кроку потрібно буде внести суттєві зміни до організації публічної влади на місцевому та регіональному рівнях, передбаченої чинною Конституцією України.

Потрібно також зазначити, що процес регіоналізації багато в чому споріднений з процесом автономізації — наданням регіону, який відрізняється своїми історичними, економічними, мовно-етнічними та іншими особливостями, права на самоврядування. З огляду на це Автономна Республіка Крим за багатьма параметрами є певною формою регіонального самоврядування у складі України. Ось чому в процесі самостійної підготовки студенту слід детально ознайомитися з Конституцією України (роз. X) та Конституцією Автономної Республіки Крим, зробити порівняльний аналіз цих важливих правових актів з Європейськими хартіями про місцеве самоврядування та про регіональне самоврядування і мати власну точку зору на цю проблему. Крім того, бажано ознайомитися зі специфікою взаємовідносин місцевого самоврядування з органами Автономної Республіки Крим, передбаченою її Конституцією.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Зазначте, чи правильне вказане твердження. Якщо ні, то виправте його та обґрунтуйте з посиланням на відповідні норми Конституції та законів України:

- а) організаційна самостійність органу місцевого самоврядування полягає у можливості визначення ним власної організаційної структури;
- б) відповідно до положень громадівської концепції місцевого самоврядування, органи місцевого самоврядування діють за принципом “Дозволено лише те, що передбачено законом”;
- в) відповідно до положень державницької концепції місцевого самоврядування, органи місцевого самоврядування діють за принципом “Дозволено лише те, що передбачено законом”;
- г) місцеве самоврядування в Україні — це право членів відповідної територіальної громади самостійно вирішувати питання державного значення;

д) суть фінансової самостійності місцевого самоврядування полягає у праві органів місцевого самоврядування володіти власними коштами, достатніми для здійснення функцій і повноважень;

е) місцеве самоврядування здійснюється територіальною громадою в особі місцевої ради.

2. Інституціями, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст, є:

а) сільські, селищні, міські, районні, обласні ради;

б) районні, обласні державні адміністрації;

в) районні, обласні ради.

3. Первинним суб'єктом місцевого самоврядування є:

а) сільський, селищний, міський голова;

б) сільська, селищна, міська рада;

в) територіальна громада.

4. Об'єднання територіальних громад села, селища, міста в одну територіальну громаду здійснюється шляхом:

а) прийняття рішення територіальними громадами;

б) прийняття рішення відповідними радами;

в) прийняття рішення місцевим референдумом;

г) прийняття рішення Верховною Радою України.

5. Виконавчий комітет може не створюватись, якщо територіальні громади налічують до:

а) 500 жителів;

б) 600 жителів;

в) 700 жителів.

6. До прийняття Закону України “Про адміністративно-територіальний устрій України” територіальна громада села, селища, міста може ухвалити рішення про вихід із цієї громади за умови:

а) наявності відповідного рішення Кабінету Міністрів України;

б) наявності матеріально-фінансової бази, достатньої для забезпечення здійснення функцій та повноважень місцевого самоврядування;

в) наявності згоди обласної ради.

7. Порядок внесення місцевої ініціативи на розгляд ради визначається:

- а) Законом України “Про місцеве самоврядування в Україні”;
- б) статутом територіальної громади;
- в) рішенням відповідної ради;
- г) ініціативною групою.

8. Закінчіть речення:

- а) галузевий виконавчий орган міської влади — це...;
- б) виконавчим органом сільської, селищної, міської, районної у місті ради, що утворюється на термін її повноважень, є...;
- в) область, район, місто, район у місті, село, селище — це...

9. Міським головою може бути обраний громадянин України, який на день виборів досяг віку:

- а) 16 років;
- б) 18 років;
- в) 21 року.

10. Рада вважається правомочною за умови обрання не менш як:

- а) 1/3 депутатів від загального складу ради;
- б) 2/3 депутатів від загального складу ради;
- в) 1/2 депутатів від загального складу ради.

11. Чергові вибори депутатів місцевих рад призначаються не пізніше як за:

- а) 90 днів до дня виборів;
- б) 100 днів до дня виборів;
- в) 120 днів до дня виборів.

12. Максимальний загальний склад місцевої ради не повинен перевищувати:

- а) 150 депутатів;
- б) 120 депутатів;
- в) 200 депутатів.

13. Мінімальний загальний склад місцевої ради повинен становити:

- а) 12 депутатів;
- б) 15 депутатів;
- в) 16 депутатів.

14. Засідання виконавчого комітету скликаються не рідше одного разу на:

- а) 1 місяць;
- б) 3 місяці;
- в) 6 місяців.

15. Зазначте, чи правильне вказане твердження. Якщо ні, то виправте його та обґрунтуйте з посиланням на відповідні норми Конституції та законів України:

- а) сільський, селищний, міський голова може бути депутатом будь-якої ради, але не може суміщати свою службову діяльність з іншою посадою, зокрема на громадських засадах, займатися підприємницькою діяльністю;
- б) керівників відділів, управлінь та інших виконавчих органів призначає на посаду і звільняє з неї міський голова одноосібно, але за погодженням з радою;
- в) до складу виконавчого комітету можуть належати депутати сільської, селищної, міської ради.
- г) персональний склад виконавчого комітету затверджується радою за поданням сільського, селищного, міського голови.

16. Закінчіть речення:

- а) сесія ради складається з ...;
- б) кількісний склад виконавчого комітету визначається ...;
- в) виконавчі органи підконтрольні ...;
- г) персональний склад виконавчого комітету місцевої ради затверджується ...;
- д) основною формою роботи виконавчого комітету сільської, селищної, міської, районної у місті ради є ...;
- е) рада в межах своїх повноважень приймає нормативні акти у формі ...

17. Засідання виконавчого комітету вважаються правочинними, якщо в них беруть участь:

- а) 1/3 від загального складу виконавчого комітету;
- б) більше половини від загального складу виконавчого комітету;
- в) 2/3 від загального складу виконавчого комітету.

18. У разі неможливості міським головою скликати сесію ради, ці повноваження здійснює:

- а) секретар міської ради;
- б) заступник голови;
- в) виконавчий комітет.

19. Відповідно до Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні” делеговані повноваження надаються:

- а) виконавчим органам рад;
- б) відповідним радам.

20. Рішення ради набирає чинності, якщо вона відхилила заваження голови і підтвердила попереднє рішення:

- а) 1/2 депутатів від загального складу ради;
- б) 1/3 депутатів від загального складу ради;
- в) 2/3 депутатів від загального складу ради.

21. Рішення сільської ради може бути зупинено сільським головою у:

- а) 5-денний термін;
- б) 7-денний термін;
- в) 10-денний термін.

22. Рішення ради може бути зупинене:

- а) сільським, селищним, міським головою;
- б) виконавчим комітетом;
- в) радою вищого рівня.

23. Зазначити, на вимогу якої кількості депутатів міський голова зобов’язаний відвітувати перед радою про роботу виконавчих органів:

- а) 1/3 депутатів міської ради;
- б) 2/3 депутатів міської ради;
- в) 1/2 депутатів міської ради.

24. Закінчіть речення:

- а) власні повноваження виконавчих органів — це ...;
- б) за рішенням ради повноваження секретаря її виконавчого комітету може ...;
- в) делеговані повноваження — це ...;
- г) сесія ради вважається правочинною, якщо у її пленарному засіданні бере участь ...

25. Районні державні адміністрації є підзвітними та підконтрольними районній раді у виконанні повноважень, передбачених Законом України “Про місцеві адміністрації”:

- а) делегованих радами повноважень;

- б) рішень рад із цих питань;
- в) рішень ради з будь-якого питання, прийнятого в межах її компетенції.

26. Сільський голова звітує про свою роботу перед територіальною громадою не рідше одного разу на:

- а) 3 місяці;
- б) 6 місяців;
- в) 12 місяців.

27. Питання про дострокове припинення повноважень селищної ради за рішенням місцевого референдуму може бути порушене:

- а) членами територіальної громади;
- б) селищним головою одноособово;
- в) виконавчим комітетом.

28. Сільський, селищний, міський голова є підзвітним, підконтрольним і відповідальним перед:

- а) Президентом України;
- б) Кабінетом Міністрів України;
- в) територіальною громадою;
- г) радою;
- д) місцевою державною адміністрацією.

29. Голова обласної ради може бути звільнений від займаної посади радою, якщо за його звільнення проголосувало не менш як:

- а) 1/2 депутатів від загального її складу;
- б) 1/3 депутатів від загального її складу;
- в) 2/3 депутатів від загального її складу.

30. Питання про звільнення заступника голови обласної ради може бути внесено на розгляд ради на вимогу:

- а) виконавчого апарату;
- б) голови ради;
- в) не менш як 1/2 депутатів від загального складу ради.

31. Питання про дострокове припинення повноважень ради за рішенням місцевого референдуму може бути порушене:

- а) 1/10 частиною громадян;
- б) 1/2 частиною громадян;
- в) 1/3 частиною громадян.

32. Питання про дострокове припинення повноважень сільських, селищних, міських голів порушується:

- а) відповідною радою;
- б) обласною державною адміністрацією;
- в) Кабінетом Міністрів України;
- г) Верховною Радою України.

33. Питання про дострокове припинення повноважень районної у місті ради за рішенням місцевого референдуму може бути порушене не менш як:

- а) 1/10 частиною виборців;
- б) 1/3 частиною виборців;
- в) 1/2 частиною виборців.

34. Питання про дострокове припинення повноважень Київського міського голови вноситься на розгляд ради з ініціативи не менш як:

- а) 1/10 депутатів від загального складу ради;
- б) 1/3 депутатів від загального складу ради;
- в) 1/2 депутатів від загального складу ради.

35. Питання про відчуження майна, яке належить до комунальної власності відповідної територіальної громади, вирішується:

- а) територіальною громадою;
- б) радою;
- в) виконавчим комітетом ради;
- г) сільським, селищним, міським головою.

36. Питання про відчуження майна, що належить до спільної власності територіальних громад району, вирішується:

- а) районною радою;
- б) районною державною адміністрацією;
- в) районною радою за згодою всіх сільських, селищних, міських рад цього району.
- г) районною радою за згодою більшості сільських, селищних, міських рад району.

37. Питання про відчуження майна, яке належить до комунальної власності територіальної громади району у місті, належить до компетенції:

- а) територіальної громади району у місті;

- б) територіальної громади міста;
- в) районної у місті ради;
- г) міської ради.

38. Питання про відчуження землі, яка належить до комунальної власності міста, остаточно вирішується:

- а) територіальною громадою міста;
- б) міською радою;
- в) міським головою.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Які суспільні відносини є предметом муніципального права?
2. Чому ця галузь права є комплексною?
3. Як впливає комплексний характер цієї галузі права на його методи?
4. У чому полягає специфіка муніципально-правових норм та муніципально-правових відносин?
5. З яких інститутів складається муніципальне право України?
6. Назвіть основні джерела муніципального права України.
7. Що таке статутне право, які перспективи його розвитку?
8. Назвіть основні муніципально-правові концепції та розкрийте їх суть.
9. Дайте визначення місцевого самоврядування.
10. Назвіть основні принципи місцевого самоврядування.
11. Розкрийте суть принципу правової самостійності.
12. Розкрийте суть принципу організаційної самостійності.
13. Розкрийте суть принципу матеріально-фінансової самостійності.
14. Дайте визначення системи місцевого самоврядування та назвіть основні її елементи.
15. Особливості системи місцевого самоврядування у місті з районним поділом.
16. Особливості системи місцевого самоврядування у містах Києві та Севастополі.
17. Які недоліки має система місцевого самоврядування, що в ній передбачається змінити у контексті конституційної реформи?
18. Дайте визначення територіальної громади.
19. Назвіть основні функції територіальної громади.

20. Які питання має вирішувати територіальна громада?
21. Що таке виключні повноваження територіальної громади, і яке вони мають значення?
22. Який порядок об'єднання чи роз'єднання територіальної громади і хто має право вирішувати це питання?
23. Охарактеризуйте діючу систему органів місцевого самоврядування.
24. У яких нормах чинного закону врегульовані функції та повноваження сільської, селищної, міської ради?
25. У яких нормах чинного закону врегульовані функції та повноваження районної, обласної ради?
26. Що таке виключні повноваження ради, які особливості їх правового режиму?
27. Що таке власні (самоврядні) та делеговані повноваження, які особливості їх правового режиму?
28. Особливості правового статусу районної в місті ради.
29. Які органи належать до системи виконавчих органів сільської, селищної, міської, районної в місті ради?
30. Функції та повноваження виконавчого комітету.
31. Як формується, з кого складається і в яких формах діє виконавчий комітет?
32. Які функції та повноваження належать сільському, селищному, міському голові?
33. Які функції та повноваження належать секретарю сільської, селищної, міської ради?
34. В яких формах працює місцева рада?
35. Що таке сесія місцевої ради, з яких елементів вона складається?
36. Що таке пленарне засідання місцевої ради, хто має право його скликати та за яких умов вона правомочна приймати рішення?
37. Що таке постійні комісії місцевої ради, які функції та повноваження вони виконують?
38. Назвіть посадових осіб, які очолюють районні, обласні, районні у місті ради, зазначте особливості їх функцій та повноважень.
39. Яким правовим актом регулюється режим служби в органах місцевого самоврядування і чим відрізняється цей режим від державної служби?
40. У чому полягає суть гарантій місцевого самоврядування, якими правовими актами вони врегульовані?
41. Порядок дострокового припинення повноважень місцевої ради.

42. Порядок дострокового припинення повноважень сільського, селищного, міського голови.
43. Порядок дострокового припинення повноважень голів районної, обласної, районної в місті ради.
44. Перспективи становлення в Україні регіонального самоврядування.
45. В яких правових актах врегульовано режим матеріально-фінансової основи місцевого самоврядування?
46. Суб'єкти (власники) комунальної власності.
47. Яким органом місцевого самоврядування належить право управляти об'єктами комунальної власності?
48. Яким органом місцевого самоврядування належить право здійснювати функції власника на ці об'єкти?
49. Що таке місцевий бюджет, за рахунок яких джерел він формується?
50. Які перспективи підвищення матеріально-фінансової самостійності місцевого самоврядування у контексті конституційної та податкової реформ?

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Нормативні акти

1. *Конституція України* (зі змінами, внесеними Законом України від 08. 12. 04).
2. *Закон України “Про місцеве самоврядування в Україні”* (зі змінами і допов.) // ВВР України. – 1997. – № 1–2. – С. 95.
3. *Закон України “Про статус депутатів місцевих рад”* (зі змінами і допов.) // ВВР України. – 2002. – № 40. – С. 290.
4. *Закон України “Про службу в органах місцевого самоврядування”* (зі змінами і допов.) // ВВР України. – 2001. – №. 33 – С. 175.
5. *Закон України “Про столицю України – місто-герой Київ”* // ВВР України. – 1999. – № 11. – С. 79.
6. *Закон України “Про органи самоорганізації населення”* // ВВР України. – 2001. – № 48. – С. 254.
7. *Конституція Автономної Республіки Крим: Затв. Законом України від 23 грудня 1998 р.* // ВВР України. – 1999. – № 5 – 6. – С. 43

8. *Європейська хартія місцевого самоврядування.*
9. *Проект Європейської хартії регіонального самоврядування.*
10. *Закон України “Про передачу об’єктів права державної та комунальної власності” // ВВР України. — 1998. — № 94. — С. 228.*
11. *Закон України “Про розмежування земель державної та комунальної власності” // ВВР України. — № 35. — С. 411.*
12. *Земельний кодекс України // ВВР України. — 2002. — № 3. — С. 27.*
13. *Бюджетний кодекс України // ВВР України. — 2001. — № 37. — С. 189.*
14. *Закон України “Про Державний бюджет України на 2008 рік та про внесення змін до деяких законодавчих актів України” // ВВР України. — 2008. — № 5. — С. 78.*

Підручники та навчальні посібники

15. *Муніципальне право України / За ред. проф. В. Ф. Погорілка, О. Ф. Фрицького. — К.: Юрінком Інтер, 2006.*
16. *Корнієнко М. І. Муніципальне право України. Концептуальні та організаційно-правові питання. — К.: Алерта, 2005.*
17. *Кравченко В. В., Пітицький М. В. Муніципальне право України. — К.: Атіка, 2003.*
18. *Кравченко В. Місцеві фінанси України: Навч. посіб. — К.: Знання, 1999.*

Публікації монографічного характеру та збірники наукових праць

19. *Актуальні проблеми становлення та розвитку місцевого самоврядування в Україні. — К.: Атіка, 2007.*
20. *Борденюк В. І. Місцеве самоврядування та державне управління: конституційно-правові основи співвідношення та взаємодії. — К.: Парламентське вид-во, 2007.*
21. *Адміністративно-територіальний устрій України: шляхи реформування. — К., 2007.*
22. *Конституція і конституціоналізм: вибіркові проблеми. — К., 2007.*
23. *Принципи Європейської хартії місцевого самоврядування. — К., 2002.*
24. *Муніципальний рух: новий етап розвитку. — К.: Логос, 2002.*

Статті у періодичних наукових виданнях

25. *Корнієнко М. І.* Органи самоорганізації населення як конституційний інститут: якими вони мають бути? // *Вибори та демократія.* — 2007. — № 1.
26. *Задорожня Г.* Специфіка нормативної діяльності органів місцевого самоврядування // *Право України.* — 2007. — № 7.
27. *Корнієнко М. І.* Місцеве самоврядування як конституційний інститут: яким воно має бути? // *Аспекти самоврядування.* — 2006. — № 2.
28. *Подолько Г.* Функції Української держави у сфері місцевого самоврядування // *Право України.* — 2006. — № 11.
29. *Приєшкіна О.* Децентралізація державної влади та розширення прав місцевого самоврядування: проблеми і перспективи // *Право України.* — 2006. — № 11.
30. *Лукашова В.* Європейські принципи управління в системі місцевого самоврядування: організаційно-правовий аспект // *Право України.* — 2006. — № 3.
31. *Бориславська О.* Реформа місцевого самоврядування: проблеми внесення змін до Конституції України // *Вибори та демократія.* — 2005. — № 3.
32. *Яковина М.* Перспективи запровадження регіонального самоврядування в Україні // *Аспекти самоврядування.* — 2005. — № 4.
33. *Корнієнко М. І.* Автономна Республіка Крим як форма регіонального самоврядування // *Вчені записки Інституту економіки та права “КРОК”.* — Вип. 6. — К., 2002.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Методичні матеріали до окремих тем навчальної дисципліни.....	4
Тестові завдання	12
Питання для самоконтролю.....	19
Список літератури	21

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *М. В. Дроздецька*
Комп'ютерне верстання *Н. М. Музиченко*

Зам. № ВКЦ-3897

Формат 60×84/₁₆. Папір офсетний.

Друк ротатійний трафаретний. Наклад 50 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)

03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП «Видавничий дім «Персонал»

03039 Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. XX

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008*